

FRANCIS WADE

MYANMAR'IN
İÇİNDEKİ
DÜŞMAN

BUDİST ŞİDDETİ VE MÜSLÜMAN
BİR 'ÖTEKİ'NİN İNŞASI

Türkçesi: HAKKI KAAAN ARIKAN

HECE

İnceleme

Francis Wade: Myanmar ve Güneydoğu Asya üzerine uzmanlaşmış bir gazetecidir. Myanmar hakkında haber yapmaya 2009 yılında ülkede yasaklanan Kuzey Tayland merkezli *Burma'nın Demokratik Sesi* haber kuruluşunda başlamış, sonrasında ise askeri rejimden geçiş sürecini ve buna eşlik eden şiddetin detaylarını haberleştirmiştir. *The Guardian*, *Time*, *Foreign Policy Magazine* ve diğer kuruluşlar için Güney ve Güneydoğu Asya'dan muhabirlik yapmıştır. Şimdi Londra'da yaşıyor.

Hakkı Kaan Arıkan: 30 Eylül 1984'te doğdu. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Endüstri Mühendisliği'ni bitirdi. Bilkent Üniversitesi'nde Felsefe okudu. Boğaziçi Üniversitesi'nde Felsefe yüksek lisansı ve doktorası yaptı.

MYANMAR'IN İÇİNDEKİ
DÜŞMAN

BUDİST ŞİDDETİ VE MÜSLÜMAN BİR
'ÖTEKİ'NİN İNŞASI

Francis Wade

Türkçesi: Hakkı Kaan Arıkan

Hece Yayınları: 519

İnceleme

Orijinal adı

Myanmar's Enemy Within: Buddhist Violence and the Making of a Muslim 'Other'

(Asian Arguments)

*Bu kitabın telif hakları AnatoliaLit Telif ve Tercümanlık Hizmetleri Tic. Ltd. Sti
aracılığıyla Zed Books'tan alınmıştır. Copyright © 2017, Zed Books*

©Hece Yayınları

Birinci Basım

Aralık 2018

Kapak Tasarımı

www.sarakusta.com.tr

Teknik Hazırlık

www.hece.com.tr

ISBN: 978-605-7547-11-8

Baskı

www.dumat.com.tr

HECE Basın Yayın Reklamcılık San. Tic. Ltd. Şti.

Konur Sokak No: 39/1-2 Kızılay-Çankaya/Ankara Yazışma: P.K. 79 Yenişehir/

Ankara T: (0 312) 419 69 13 F: (0 312) 419 69 14

e-posta: hece@hece.com.tr

Sertifika No: 17672

Sevgi ve destekleri tüm bunların temelini
oluşturan annem ve babam için.

İÇİNDEKİLER

Yayıncı Notu /	9
Teşekkürler /	11
Yazarın Notu /	15
Ön Söz /	17

1. İlk Dalga: Cinayet, duman ve enkaz /	23
2. Hangi toprağın çocukları? Britanya ve bölünmüş bir ulusun doğuşu /	33
3. Aidiyet sanatı: Yangon'da bir acayip alışveriş /	49
4. Biz ve onlar: Kimlik inşası, ayrımların manipülasyonu /	73
5. Asileri yönetmek: Toplum mühendisliği ve mahkûmların köyü /	83
6. 2012: Şiddet mevsimi /	109
7. İlk ışıktaki karanlık çöktü: Myanmar'ın demokratik deneyi bocalıyor /	133
8. "Biz gökten indik": Nefretin Budist vaizleri /	171
9: Apartheid devleti: Kamplar, gettolar ve denetimin yeni mimarisi /	205
10. U Maung Soe: Kılık değiştirmiş bir yabancı /	233
11. Eski sinema kulübesinde: Korku, umut ve unuttuğumuz kahramanlar /	245

Notlar /	275
----------	-----

Yayıncı Notu

Yayına hazırladığımız bu kitabın büyük bir boşluğu bir nebze dolduracağını umut ediyoruz.

Yayınevimiz önümüzdeki günlerde Arakan Müslümanlarını ve hayatta kalma, kimliklerini koruma mücadelelerini anlatan başka çevirileri de yayımlama hazırlıklarını sürdürmektedir.

Bu kitapla ilgili birkaç noktada açıklama getirme gereği duyduk.

1. Ulusu ve Dini Koruma Örgütü olarak bilinen Ma Ba Tha, 2017 yılında yasaklanmış ve Buddha Dhamma Parahita Vakfı adıyla meşruiyet kazanmaya çalışmıştı. Faaliyetlerinde örgütün bir devamı olduğunu göstermekten çekinmeyen vakıf, yakın zamanda Myanmar Din İşleri Bakanlığı tarafından gayrimeşru ilan edildi ve sonrasında kapatıldı. Keşişlerin katı ırkçı tavrında ise hiçbir değişiklik olmadı.

2. Arakan ve Rakhine kavramları aynı coğrafyayı tanımlayan akraba kavramlarıdır. Rohingya, Arakan'da yaşayan Müslümanların milliyetini ifade etmekte; Müslümanlar da coğrafyalarını Arakan olarak tanımlamaktadır. Rakhine, bölgenin Budist vatandaşlarının kendilerini ve coğrafyalarını tanımladıkları isimdir, etnisite anlamında Magh olarak anılsalar da yazar buna değinmemiştir. Yine kitapta Arakanlı ifadesi yerine Rakhineli ifadesi tercih edildiğinden; yazarın kastının coğrafya mı milliyet mi olduğu konusunda kafa karışıklığı

oluşabilmektedir. Bu anlamda Rakhine vatandaşları, Budist Rakhinelere veya Rakhineli Budistler olarak ifade edilmiştir.

3. Bazı tarihî kaynaklarda, kral Naramekhla'nın Bengal sultanı himayesinde kaldığı sürede Müslüman olduğu ve Süleyman Şah adını aldığı; sonraki süreçte Rakhine krallığının iki asır boyunca Arakan İslam krallığı veya başkentinden adını alan Mrauk-U krallığı adıyla anıldığı, Farsça'nın resmî dil olarak kullanıldığı dile getirilmektedir.

4. Mücahit İsyanının başlamasına neden olan olay, 1949 yılında tamamı Budist Maghlardan yani Rakhinelere oluşan ve Burma Bölgesel Kuvvetleri (BTF) adıyla Müslüman köylere saldırıp 50.000'den fazla insanı Bengal topraklarına göç ettiren saldırı dalgasıdır. Yazar, bu anlamda ayrıntıya girmemiştir. Mücahit İsyanına neden olan olguları belirtmemiştir.

5. Ülkede Rohingyalara yönelik sistematik bir soykırım suçu işlendiği bizzat yazar tarafından hipotez olarak sunulmakta ve devlet politikası olarak birtakım askerî, istihbarî güçlerin; iki topluluğu karşı karşıya getirmek adına çalıştığı çeşitli savlarla desteklenmektedir.

Teşekkürler

Araştırmamda ve bu kitabın yazılmasında sayısız insan yakından ve uzaktan bana yardım etti. Bu sayfalarda göreceğiniz, anlatmaya çalıştığım hikâyenin omurgasını oluşturan, çoğunlukla yol kenarındaki kahvehanelerde veya evlerinin kapı aralıklarındayken yanaştığım karakterler, son derece kişisel ve bazen de acı dolu bir tabiatı olan bir sohbetin içerisine çekildiklerinden habersizdiler. Yine de hepsi zaman ayırma ve düşüncelerini paylaşma konusunda cömert davrandılar ve bu yüzden onlara büyük bir teşekkür borçluyum.

Arkadaşlarım ve meslektaşlarım yapı ve içerik bakımından değerli önerilerde bulundular ve bu sayfalarda belgelenen olaylara dair sunduğum yorumlarda önemli açıklar tespit ettiler. Önemli ve karmaşık konularda yaptıkları katkılardan ötürü özellikle Carlos Sardiña Galache, Matthew Schissler, Aung Tun, Elliot Prasse-Freeman, Sai Latt, David Mathieson, Matthew Walton, Maung Zarni, Taylor O'Conner ve Charli Campbell'a minnettarım. Zed Books'taki Kim Walker ve Paul French taslak metinler üzerine faydalı tavsiyelerde bulundular ve son teslim tarihini sabırla birden fazla kez uzattılar. Chris Lewa iyi niyetiyle bu konu üzerine çalışmaya başlamamdan beri bana paha biçilemez malzeme ve bilgi sağladı; araştırmaları benim çalışmalarım adına hayati önem arzeden Uluslararası Devlet Suçları Girişimindeki ekipten insanlarla -Penny Green, Thomas McManus, Alicia de la Cour-Venning- fikir

alışverişi yapma fırsatı yakalamış olmaktan dolayı çok şanslıyım.

Bu kitabın içeriğinin bir kısmı, özellikle 5.,7. ve 8. Bölümler, *Time*, *Los Angeles Review of Books*, *The Irrawaddy*, ucanews.com için yaptığım haberlere dayanmaktadır. Bu haberleri burada tekrar kullanmama izin verdikleri için minnettarım. Kitabın diğer yerlerinde kullandığım vahşet ve sonrası hakkında ilk ağızdan edindiğim hikâyeler, hepsi son yılların olaylarına dair önemli araştırmalar yapan İnsan Hakları İzleme Örgütü, Fortify Rights, Uluslararası Af Örgütü, Physicians for Human Rights tarafından yayınlanan haberlerden elde ettiğim bilgiler ışığında derlendi.

Bu kitaba çok önemli katkılarda bulunan Yangon ve diğer yerlerdeki kişilere -özellikle Sophia Naing, Harry Myo Lin, U Soe Oo, Saw Nang- sonsuz teşekkürlerim bu sayfalara sığmaz. Yangon'da Sam Aung Moon çoğu zaman aşırı uzun röportajlar boyunca sabırla oturarak önemli tercümeleme yaptı. Ali Fowle bu yıllar boyunca benim aralıksız rahatsızlık verişlerime bir şekilde katlanarak sonsuz yardımlarda bulundu; Joseph Allchin ise bir yığın düşünce ve fikir önerdi. 2009'da gazeteci olarak çalışmaya başladığım, pek çoğu sonraki yıllarda haberlerini yapacağım baskı sisteminden ve beraberindeki dehşetten kaçan, zaman içerisinde orada çalışan meslektaşlarımdan çok şeyler öğreneceğim Burma'nın Demokratik Sesi ekibine teşekkür borçluyum. Oradaki deneyiminin devamında yaşadığım her şeyin zeminini sağladı.

Yetike ve KH benim Myanmar'ı anlamamda hayati öneme sahiptirler ve zamanlarının büyük kısmını bana tercüme yapmaya, beni yönlendirmeye, entelektüel anlamda desteklemeye ve daha saymakla bitiremeyeceğim pek çok şeye adadılar. Ülkelerinin belirsiz politikalarını kavrayışları benim kendi anlayışımı ciddi anlamda kuvvetlendirdi ve onların çömert arkadaşlıkları olmadan bu kitabın tamamlanması çok

daha zor olurdu.

Ülke genelindeki arkadaşlarıma ve aileme bana sağladıkları desteklerinden ötürü şükran borçluyum. Bu çalışma hakkında uzun süredir sızlanıyordum ama artık buna bir son veriyorum. Hepsinin ötesinde daha elim kalem bile tutmazken bana gözlemlmeyi, dinlemeyi ve sorgulamayı öğreten annemle babam Kristin Wade ve Malcolm Andrews sonsuz şükran borçlu olduğum isimlerin başında geliyor. Bir deneme senesi ve sonrası boyunca bana yol göstererek ve taslak metinler hakkında en iyi tavsiyelerde bulunarak, bu kitabın yazım aşamasında her daim yanımdaydılar. Bu ve yaptıkları diğer tüm şeyler adına ne kadar minnettar olduğumu ifade etmeye kelimeler yetmez.

Yazarın Notu

Bu kitap, yaşanan vahşet ve sonuçlarını haber yapmak adına 2012 ve 2016 yılları arasında Myanmar'a yaptığım sayısız yolculuk esnasında yürüttüğüm araştırmanın ürünüdür. Bu yolculukların bazıları haftalar, bazıları ise aylar sürdü. İsmimin yayımlanmasını istemeyen veya kimliğinin tanımlanamayacağına düşündüğüm kişiler adına özen gösterildi. Nüfusun yakından gözetim ve denetim altında tutulması sivil yönetim döneminde de devam etti ve bunun orduya, hükümete ve hatta keşişliğe iftira attığı düşünülenler adına korkunç sonuçları oldu.

Yerel isimlerin kullanılması hususunda Burma yerine Myanmar'da karar kıldım. Ordunun 1989 yılında keyfi bir şekilde bu isim değişikliğine gitmiş olmasına rağmen, Myanmar ülke içerisindekilerin şu anda en çok tercih ettikleri isimdir. Tutarlılığı idame ettirmek için aynı zamanda eyalet ve bölgelerin İngilizler tarafından getirilip 1989'da kaldırılan isimleri yerine güncel isimlerini kullandım. Hal böyle olunca da Rangoon yerine Yangon, eski Arakan eyaleti yerine Rakhine eyaleti, Karen eyaleti yerine ise Kayin eyaleti denilmiştir. Çoğunluk olan Bamar etnik grubu bir zamanlar Burmalılar olarak biliniyordu. Ben Bamar kelimesini kullanmayı tercih ettiysem de eski haliyle kullanılışı kitaptaki bazı alıntılarda karşınıza çıkacaktır.